

СУЧАСНІ АКМЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

СУЧАСНІ АКМЕОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ:
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ
ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

ISBN 978-617-650-019-8

9 786176 500196 >

<http://acmeology.org.ua/>

СУЧASNІ АКМЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

Київ — 2016

УДК 37.013.42:37.091.12

ББК 74.00

С91

Затверджено до друку Президією Української академії акмеології
(протокол № 8 від 7 жовтня 2016 року)

Редколегія:

В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва, Я.С. Фруктова.

Рецензенти:

Вайнола Ренате Хейкіївна, професор кафедри соціальної педагогіки Національного університету імені М.П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор, «Відмінник освіти»;

Сейко Наталія Андріївна, проректор Житомирського державного університету імені Івана Франка, доктор педагогічних наук, професор.

**Сучасні акмеологічні дослідження: теоретико-методологічні
С91 та прикладні аспекти** : моногр. / редкол.: В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва,
Я.С. Фруктова. — К. : Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. — 912 с.
ISBN 978-617-658-019-5

Видання є спільним освітньо-науковим проектом Київського університету імені Бориса Грінченка та Української академії акмеології.

У монографії представлено авторські погляди сучасних науковців щодо акмеології як сфери наукової діяльності, розв'язання задач, пов'язаних з науковим розкриттям феноменології акме, подальшою розробкою теоретико-методологічних зasad акмеології, визначенням її статусу в системі людинознавчих наук, вивченням загальних і окремих закономірностей досягнення акме, а також задач, що орієнтовані на розробку акмеологічних моделей професіоналізму для різних видів суспільно-корисної діяльності (педагогічної, медичної, військової тощо), акмеологічних технологій прогресивного розвитку як особистості, так і спільнот людей.

УДК 37.013.42:37.091.12

ББК 74.00

© Автори публікацій, 2016

© ГО «Українська академія акмеології», 2016

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016

ISBN 978-617-658-019-5

ДЖЕРЕЛА

1. Абакумова И.В. Обучение и смысл: смыслообразование в учебном процессе : монография / И.В. Абакумова. — Ростов н/Д. : Изд-во Ростов. ун-т, 2003. — 480 с.
2. Акмеология : учебник / К.А. Абульханова, О.С. Анисимов, В.Г. Асеев и др. ; под общ. ред. А.А. Деркача ; Междунар. акмеол. ин-т. — М. : Изд-во РАГС, 2002. — 681 с. : табл.
3. Асмолов А.Г. Психология личности / А.Г. Асмолов. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1990. — 336 с.
4. Бодалёв А.А. Вершина в развитии взрослого человека: характеристики и условия достижения. — М. : Флинта: Наука, 1998. — 168 с.
5. Василюк Ф.Е. Психология выбора / Ф.Е. Василюк // Психология с человеческим лицом: гуманистическая перспектива в постсоветской психологии / под ред. Д.А. Леонтьева, В.Г. Щур. — М., 1997. — С. 284–315.
6. Выготский Л.С. Мышление и речь / Л.С. Выготский. — Изд. 5-е, испр. — М. : Лабиринт, 1999. — 352 с.
7. Желанова В.В. Смыслогенез майбутнього вчителя початкових класів у технології контекстного навчання / В.В. Желанова // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. — 2015. — № 1 (290). — С. 59–67.
8. Желанова В.В. Смыслові аспекти професійної компетентності майбутнього педагога / В.В. Желанова // Проблеми освіти : наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. — Київ, 2015. — Вип. 85. — С. 85–89.
9. Зинченко В.П. Опыт анимации метафор смыслла / В.П. Зинченко // Вопр. психологии. — 2006. — № 6. — С. 59–63.
10. Карпов А.В. Рефлексивная детерминация деятельности и личности / А.В. Карпов. — М. : РАО, 2012. — 476 с.
11. Колесникова И.Е. Механизм смыслогенеза личности в онтогенезе: морфогенетический и онтологический контекст : монография / И.Е. Колесникова ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. — К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. — 205 с.
12. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. — М. : Политиздат, 1977. — 304 с.
13. Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности / Д.А. Леонтьев. — М. : Смысл, 2003. — 487 с.
14. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. — М. : Междунар. гуманит. фонд «Знание», 1996. — 308 с.
15. Пронина Е.Е. Психология журналистского творчества : учеб. пособие / Е.Е. Пронина. — М. : Книж. Дом «Университет», 2006. — 365 с.
16. Сенин И.Г. Опросник терминалных ценностей : руководство / И.Г. Сенин. — Ярославль : Содружество, 1991. — 19 с.
17. Rokeach V. The Nature of Human Values / V. Rokeach. — N. Y., 1973.

Паламарчук Л.Б.

ПОЛІКУЛЬТУРНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО
ПЕДАГОГА В АКМЕОЛОГІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ
УНІВЕРСИТЕТУ

У статті розкриваються напрямки професійної підготовки майбутнього педагога в акмеологічному середовищі університету. Педагогічна підготовка майбутніх вчителів має стати основою створення ними акме-середовища освітніх закладів, полікультурність якого відіграє важливу роль у формуванні особистості молодого громадянина країни.

Ключові слова: полікультурність, професійна підготовка, особистість, акме-середовище.

В статье раскрываются направления профессиональной подготовки будущего педагога в акмеологической среде университета. Педагогическая подготовка будущих учителей должна стать основой формирования акме-среды образовательных учреждений, поликультурность которой играет важную роль в развитии личности молодого гражданина страны.

Ключевые слова: поликультурность, профессиональная подготовка, личность, акме-среда.

The article reveals the directions of professional training of a future teacher in the acmeological environment of university. Pedagogical training offuture teachers should be the basis for the creation of acme-environment of educational institutions, multiculturalism which plays an important role in personality development of young citizen.

Key words: multiculturalism, professional training, personality, acme-environment.

Проблема професійної підготовки вчителя є важливою у сучасному вітчизняному освітньому середовищі. Як засвідчує наш багаторічний науковий та педагогічний досвід, акмеологічний підхід до навчання майбутнього педагога значно удосконалює

його професійну підготовку. Сьогодні вчитель — це педагог з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими, дослідницькими здібностями, високим рівнем інтелігентності, духовно-морального потенціалу, конкурентоздатності, ерудованості, здібностей до безперервної освіти, готовності творити, освоювати нові методи та технології навчання тощо. Педагог, у якого на високому рівні не бути перелічені професійні складові, має й високий рівень свого акме. Акмеологічний підхід у професійній підготовці майбутнього педагога є сьогодні прогресивним, перспективним та реальним напрямом розвитку сучасного освітнього середовища, яким у нашому випадку є університет. Розвиток особистості майбутнього педагога, його акмеологічний стан хвилює соціум. Адже від педагога залежить стан підготовки майбутнього громадянина країни. У законі «Про загальну середню освіту» наголошується: «Педагогічним працівником повинна бути особа з високими моральними якостями, яка має відповідну педагогічну освіту, належний рівень професійної підготовки, здібність педагогічну діяльність, забезпечує результативність та якість своєї роботи, фізичний та психічний стан здоров'я якої дозволяє виконувати професійні обов'язки в навчальних закладах середньої освіти» [10].

Сучасний вищий навчальний заклад, яким є і Київський університет імені Бориса Грінченка, володіє певним акме-середовищем, що впливає на розвиток молодої людини, її особистість та професійну підготовку. Формування змісту, введення новітніх технологій навчання майбутніх вчителів суспільних та гуманітарних дисциплін, вчителів початкових класів, інформатики, права, філософії, фізкультури, педагогів дошкільних закладів є одним із головних завдань професорсько-викладацького колективу університету.

Під «освітнім середовищем» ми розуміємо природне або штучно створене соціокультурне оточення студента, що складається з різних видів, засобів і змісту освіти, які здатні забезпечити продуктивну діяльність тих, хто тут навчається. Саме по собі освітнє середовище не впливає на студентів, а з'являється під час навчальної діяльності, у процесі вивчення навчальних дисциплін, колективного спілкування (комунікацій), порівняння одержаних результатів з певними аналогами. Студент (магістр) створює внутрішній освітній продукт у формі приросту знань, умінь, здібностей, способів діяльності, мети, цінностей. Таким чином студент створює зовнішній освітнянський продукт, до якого належать: дослідження, ідеї, твори, есе, доробки, моделі, картосхеми, плани, версії, проекти тощо.

Проблеми полікультурного виховання молоді, формування людської та національної самосвідомості, громадянської позиції, активного й відповідального ставлення до життя є одними з пріоритетних у процесі гуманізації людського суспільства та розвитку всієї вітчизняної педагогічної науки. У сучасному світі найбільш гостра нетерпимість людей проявляється у міжнаціональній та міжконфесійній сферах людського буття. Будь-які прояви нетерпимості обумовлюються низьким рівнем моральної свідомості та полікультурності громадян країни.

Формування у майбутніх педагогів полікультурності супроводжує освітню діяльність професорсько-педагогічного та студентського колективів університету з початку його заснування. Ця освітня проблема інтегрована в усі педагогічні дисципліни, які викладаються в університеті, та представлена спецкурсом для магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи», який носить назву «Проблеми полікультурності в освіті».

Усвідомлення важливості полікультурності у вихованні молодого покоління зумовило активне вивчення проблеми у 80-х роках ХХ ст., коли глобалізаційні процеси стали активно виражені у світі, коли населення країн світу стало більш поліетнічним та полікультурним, мобільним та комунікативним.

Проаналізувавши теоретичні джерела, варто зазначити, що формування полікультурності, як процесу, який готовує молоду людину до життя в полікультурному суспільстві, активно здійснюється й у вищих освітніх закладах нашої країни. Вітчизняні та зарубіжні вчені, І. Зязюн, А. Деркач, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, В. Максимова, В. Огнев'юк, С. Пальчевський, С. Сисоєва, О. Сухомлинська, Л. Хоружа, та багато інших науковців визначають «акме» як соматичний, фізіологічний, психологічний і соціальний стан особистості, який характеризується зрілістю її розвитку, досягненням найбільш високих показників у її діяльності та творчості. Студент-першокурсник, прийшовши навчаться до університету, вірить, що за період навчання він досягне своєї вершини професійної підготовки, стане зрілою людиною, удосконалить своє «акме».

Сучасна дослідниця В. Максимова [16] пропонує розглядати зрілість як соціально-педагогічний результат, який виникає під час взаємодії соціального і педагогічного середовища, сприяє розвитку особистості. Переоцінити роль освіти у цьому процесі важко.

Проблему полікультурності обґрунттовували у своїх дослідженнях такі зарубіжні науковці, як Д. Бенкс, Г. Дмитрієв, Д. Дьюї, В. Матіс, Д. Міттер, С. Наушабаєва, С. Нієто, В. Подобед, Т. Рюлькер, М. Уолцер,

М. Хінт та ін. Їхні дослідження стосуються запровадження полікультурної освіти, полікультурного виховання, розробки концепції, моделі такої освіти тощо, запровадження відповідної методології. Проблему полікультурної освіти у другій половині ХХ століття розглядали у своїх дослідженнях такі зарубіжні та українські науковці: З. Гасанов, Л. Голік, Т. Клинченко, М. Красовицький, Г. Левченко, В. Міллер, В. Подобед, О. Сухомлинська, Г. Філіпчук. У ХХІ столітті посилився інтерес до цієї проблеми, зокрема і в Україні. На сторінках вітчизняних педагогічних видань останніми роками з'явилися праці Е. Антипової, В. Бойченко, В. Болгарінової, Л. Горбунової, О. Котенка, І. Лощенко, Н. Сейко, О. Сухомлинської, Л. Хоружої, Н. Чернухи та інших, у роботах яких розглядаються процеси становлення ідей полікультурності. Національна педагогічна наука має значні напрацювання у розкритті проблеми формування полікультурності молодого покоління, а у нашому випадку — майбутнього педагога, сучасної молодої людини. Освітні дисципліни вищого навчального закладу (філософія, політологія, педагогіка, психологія, культурологія, деякі спецкурси) доводять, що сучасні міжнародні відносини наша держава активно розвиває у напрямку дружніх стосунків з іншими країнами та поступово інтегрується у європейське та світове середовище. Саме тому постійно посилюються вимоги до формування умінь, навичок, поведінки, ставлення кожної особистості як до природи так і до людей, її особистісні якості, компетентності, що спрямовані на дієву позицію майбутнього педагога.

Важливу роль у формуванні готовності до інтеграційних процесів відіграє полікультурна компетентність молодого покоління, яка в наш час, стає досить важливою та необхідною.

Полікультурність була і залишається об'єктом досліджень багатьох українських та зарубіжних науковців: С. Гончаренка, В. Кузьменка, Н. Ничкало, О. Савченко, С. Сисоєвої, О. Сухомлинської, Н. Чернухи, Є. Чорного, Н. Якси, М. Ярмаченка та ін. Теоретичні засади розвитку полікультурності досліджують вітчизняні вчені-філософи: В. Андрющенко, А. Губерський, І. Зязюн, В. Ігнатов, В. Кремінь, М. Михальченко, В. Отнєв'юк, Б. Попов, М. Степико та ін. Вагомий внесок у розвиток теорії виховання полікультурності зробили такі вітчизняні вчені в галузі педагогіки та психології, як Г. Балл, І. Бех, О. Вишневський, Л. Волик, Л. Гончаренко, Б. Євтух, О. Савицька, Л. Співак, В. Струманський, В. Сухомлинський та інші. Методико-педагогічні аспекти полікультурної компетентності майбутніх учителів розкривають у своїх дослідженнях С. Бондирєва, Л. Волик, Л. Гончаренко, Л. Паламарчук, Л. Хоружа, Н. Чернуха та інші.

Учений-дослідник Д. Чернілевський стверджує, що *полікультурнізм* в освіті — це розбудова освіти на принципах культурного плюрализму, рівноцінності та рівноправ'я всіх етнічних та соціальних груп, що складають дане суспільство, на недоступності дискримінації людей за ознаками національної чи релігійної приналежності, статі чи віку [21]. Полікультурнізм, вважає вчений, забезпечує більш швидку адаптацію індивіда до умов існування, що постійно змінюються і допомагають йому сформувати багатогранну картину світу. Глобальна освіта розширяє контекст діалогу до планетарного рівня.

Хоча на території нашої держави проходять воєнні дії, ми переживаємо стан агресії з боку сусідньої держави, проте наша країна активно розвивається у напрямку дружніх стосунків з іншими країнами та поступово інтегрується в європейське та світове середовище. Саме тому постійно посилюються вимоги до полікультурного виховання молоді, їхньої терпимості, толерантності, поваги до кожної людини. Сучасні науковці шукають шляхи вирішення проблем взаємодії між людьми на міжкультурному рівні. Такі стосунки мають базуватися не лише на визнанні прав належності кожній культурі на існування, а й на рівноправному діалозі, який має привести до взаємозагараження та розвитку культурних спільнот. Важливу роль у цьому відіграє педагог, учитель-предметник, учитель-менеджер. Проблема професійної підготовки майбутніх педагогів на засадах акмеологічного підходу в умовах університету потребує подальшого вивчення, враховуючи нові соціально-економічні умови сьогодення і специфіку роботи в освітніх закладах країни.

Мета нашої статті полягає у проведенні аналізу та узагальненні вивчення процесу формування полікультурності у молодого спеціаліста у вітчизняних освітніх закладах на прикладі досвіду роботи професорсько-викладацького колективу Київського університету імені Бориса Грінченка. Наш багаторічний досвід педагогічної, викладацької та методичної роботи дає можливість зробити висновок, що заявлена нами проблема є актуальною не лише в теоретичному, а й у практичному аспекті. Хід експериментальної роботи та практичний науково-дослідницький досвід підтверджує актуальність такого дослідження. Результати наших досліджень послугують у підготовці методичних рекомендацій, розробці лекцій та допоможуть в організації і проведенні науково-дослідницької роботи зі студентами, магістрантами та молодими педагогами.

На сьогодні акмеологічний підхід є базовою узагальнюючою категорією, що складається з сукупності принципів, прийомів, методів,

форм, які дають змогу вирішувати акмеологічні проблеми та завдання. Акмеологічний підхід щодо вивчення закономірностей досягнення вершин професіоналізму та творчості є одним із прогресивних та перспективних для сучасної системи освіти. Саме акмеологічний підхід та акмеологічні технології сприяють розвитку внутрішнього потенціалу, високого професіоналізму та творчої майстерності фахівця, який працює в системі «людина-людина», що складають основу його професійного іміджу й життєвого досвіду. Акмеологія як наука передбачає вивчати процес досягнення людиною вершин людської якості, в тому числі й оволодіння удосконаленням у вибраній професійній діяльності. Акмеологія виникла на перетині природничих суспільних, гуманітарних і технічних дисциплін, вона вивчає феноменологію, закономірності і механізми розвитку людини на етапі її доросlosti, особливо при досягненні нею найбільш високого рівня в цьому розвитку. Акмеологія розглядає людину як суб'єкта життєвого шляху і розробляє засоби досягнення особистістю соціальних і професійних вершин.

Педагогічна акмеологія передбачає вивчення шляхів досягнення професіоналізму у діяльності викладачів та вчителів. Таким чином, застосування акмеологічного підходу дає можливість спрямувати процес самоорганізації людини (педагога), скерувати механізми руху її життєвого шляху до вершин визнання, грамотна реалізація якого приведе до успіху. Усе це є цариною розробок акмеології ХХІ століття, педагогічної також. У цьому зв'язку виникає проблема вивчення, розвитку і використання основних акмеологічних ресурсів творчого потенціалу особистості вчителя, актуалізується необхідність побудови та реалізації освітнього процесу, що створює передумови для розкриття потенційних здібностей кожного педагога. На перший план висувається творчий потенціал працівника — його професіоналізм, ерудиція, вміння творити, креативність мислення. Саме він є запорукою успіху навчального закладу і перетворює його у добірне акмеологічне середовище освіти.

З огляду на це у дослідженні ми керуємось теорією В. Вернадського, який визначив наш соціум як цивілізацію «культурного людства», як форму організації нової геологічної сили, що утворилася в біосфері внаслідок проживання у ній людини розумної. А також таким, де буття у ноосфері поставило перед людською спільнотою завдання удосконалення спільними зусиллями в інтересах як усього людства, так і кожної окремої людини всіх складників ноосфери — антропосфери, техносфери та соціосфери.

Розвиток філософсько-педагогічного напряму в науці теж пов'язаний з ім'ям великого В. Вернадського. В основі цього напряму лежить орієнтація на людство як на едину спільноту, взаємодію народа шляхом «діалогу культур», впевненість у тому, що освіта людини має відбуватися через діалог з Космосом і Всесвітом шляхом розуміння й проникнення у проблеми людства, оволодіння економічними та ноосферними знаннями. Учений вважав, що «через освіту і популяризацію наукових знань, знайомство з національними культурами можна досягти позитивних суспільних змін, бо вони є важливими ознаками цивілізованого державного розвитку, збереження позицій країни у світовій спільноті і мусять сприяти досягненню загальнолюдських та громадянських ідеалів» [2].

Основні теоретико-методологічні положення нашого дослідження випливають із сучасних тверджень гуманістичної філософії освіти, в яких обґрутовано гуманістичні та соціально зорієнтовані підходи до процесу формування і становлення молодої особистості, котра на початку третього тисячоліття розпочинає своє свідоме життя у період глобалізації та міжнародної інтеграції, що триває нині. Свого часу видатний німецький філософ Г.В.Ф. Гегель створив всеохоплючу універсальну теоретичну систему реальності, що й донині не втратила сенсу. Фундаментальним поняттям гегелівської системи є об'єктивно існуючий абсолютний дух (універсальна духовна субстанція світу), який живе і розвивається відповідно до об'єктивних законів діалектики (переходу кількісних змін у якісні, боротьби і єдності протилежностей, заперечення заперечення) [5]. Згідно з теорією Г.В.Ф. Гегеля, буття нації, а отже й соціуму, визначається світовим духом, і тільки історична нація має національну свідомість, є складником реального соціуму. Націоналізм — це втілення свободи «історичного народу», який згуртовує індивідів — представників «історичної нації» та асимілює решту індивідів.

До цього часу складними й маловивченими є такі соціальні явища, як національний час та національний простір, де саме мешкають люди певного соціуму. Саме ці форми нашого буття охоплюють найважливіші сфери буття людей — їх суб'єктивний світ, історичну та культурну творчість.

Національний час і простір — це форми, які виникають саме в суспільстві, породжуються його внутрішніми процесами, і саме вони (а не астрономічно-календарний час) регулюють цілеспрямовану діяльність людини. Отже, час і простір є формами буття етнічних процесів, людей як суб'єктів різних форм діяльності. Сьогодні досліджено багато

аспектів прояву національного часу і простору — світоглядний, психологочний, історичний, культурний тощо. Проте синтетичного огляду цього процесу ще не зроблено.

У національному часі та просторі розгортається діяльність, спрямована на реалізацію різних інтересів людей, виникає культурна творчість, формуються різні форми спільного буття.

Загальні властивості національного часу — поліритмічність (різні процеси в соціумі відбуваються з різною швидкістю); єдність минулого, теперішнього та майбутнього, єдність часу, який існує в продуктах культури минулого й теперішнього (суб'єктивного) часу діяльності людей; детермінація майбутнім; знакова природа часу тощо. Національний простір вимірюється смисловим, функціональним відношенням речей і людей, комунікативно-інформаційними одиницями; багатошаровістю (має внутрішні та зовнішні прояви); знаково-інформаційною наповненістю (зв'язок з природним простором). Національний простір та час безпосередньо зв'язані з географічним простором. Для вітчизняного соціуму характерні постійні демографічні зміни, зміни у структурі доходів населення, ставлення до праці, освіти, відпочинку, активність членів соціуму тощо.

Вітчизняна система виховання постійно удосконалює процес відтворення і поглиблення всіх компонентів свідомості народу, створює умови для розвитку і розквіту природних задатків і талантів кожного молодого громадянина України. Однією з умов є створення акме-середовища у вищому навчальному закладі. Відомий вітчизняний учений-педагог О. Дубасенюк у своїх роботах [8, 9] підкреслює, що акмеологічне середовище — це середовище, що сприяє прагненню до успіху, до творчості, до високих результатів діяльності, до досягнень кожного, коли престижно працювати, викладати, навчатися, вести науковий пошук, дотримуючись морально-правових норм взаємодії. Виходячи з цього твердження, дослідник зауважує, що акмеологічне середовище навчального закладу — це цілеспрямовано побудований простір, в якому розгортається навчально-виховний процес та науково-дослідна діяльність, створені необхідні і достатні умови для його учасників щодо самореалізації творчого потенціалу на шляху до вищих досягнень та досконалості. Тоді можна зауважити, що акмеологічне середовище університету — це простір університету та пов'язаного з ним соціуму, що формують акмеологічно значущі результати діяльності професорсько-викладацького складу та студентів в умовах творчих пошуків та престижу університету.

Як стверджує Н. Кузьміна, освіта є акмеенергоінформаційною системою, яка створена спеціалістами і спрямована на розвиток

самосвідомості природних потенціалів, здібностей та потреб учнів, студентів, дорослих, зрілих, досвідчених, яка створює духовні продукти в учасників освітнього процесу і забезпечує продуктивне вирішення наявних завдань та саморозвитку у новому навчально-пізнавальному, соціальному чи професійному середовищі [13]. Саме через діяльність професорсько-викладацького складу нашого університету засобами освітньої роботи за період навчання студента (магістра) вирішується величезна кількість спеціальних, професійних та навчально-пізнавальних завдань, що підпорядковані створенню духовних надбань у його учасників. Адже разом зі студентом одночасно підвищується акме викладача, його духовне зростання. Нами започатковано школу успішного викладача університету, на заняттях якої розглядаються акмеологічні аспекти підготовки та стану готовності молодих викладачів університету до роботи зі студентами (магістрантами) у акмеологічному середовищі університету.

Під час викладання курсу «Проблеми полікультурності в освіті» наголошуємо магістрантам, що пануюча нині популярна в сьогоднішній педагогічній практиці Заходу філософія *діалогового спілкування, діалогу культур* спирається на вчення Сократа, що називається «маєвтикою». У сучасній формі діалогового спілкування звичайно стикаються два типи мислення, дві різні логіки таким чином, що вони доходять до єдиної істини, хоча проблема їх взаємовідносин здебільшого не вирішується до кінця. Тому ця проблема залишається постійним фактором, який розвиває процес пізнавання світу.

Маєвтика розглядалась на спеціальній міжнародній конференції українськими вченими, які торкалися різних проблем цього вчення: національного і загальнолюдського, концепції «мідного котла» та «рос-культури», глобальної освіти, діалогіки смыслів, конфліктології, антропокосмічних аспектів тощо.

Під час лекційних та семінарських занять магістранти дізнаються, що найбільш прагматичним виявився напрям, відомий як «*икола діалогу культур*». Перша така школа виникла в Росії ще у 80-х роках ХХ ст., керував нею відомий філософ В. Біблер [1]. Основою (змістом) її діяльності було паралельне вивчення культур різних епох і народів (наприклад, Давньої Греції та сучасності) у формі вільного діалогу на природі. Учителі намагалися відтворити відомі сократівські бесіди в садах Лікею, та далі перших спроб справа не просунулась. Але ідея мислення як діалогу, методи діалогу в навчанні й вихованні знайшли багатьох прихильників; приклади занять, побудованих на концепції діалогу, ми запроваджуємо у викладацькій діяльності, що стосується

проблем полікультурності в освіті, етнопедагогіки, педагогіки творчості тощо.

Близькою за смыслом до «школи діалогу культур» є концепція «гло-
бальної полікультурної освіти». Вихідними положеннями цієї кон-
цепції є уявлення про сучасний світ як екологічну, економіко-техно-
логічну, історико-соціальну, полікультурну систему взаємозв'язків,
взаємовпливів, суперечностей. Розширення комунікаційних, тран-
спортних та інформаційних систем, побудова великих технічно-емін-
центрів, зростання міжнародної інтеграції при розв'язанні спільних
проблем — все це веде до співробітництва мільйонів людей, які мають
відчувати себе частиною взаємозалежного, динамічного світу. Логічно
з цього випливають такі принципи виховання, як толерантність, честь,
гідність, патріотизм, пов'язаний з повагою до інших культур, погля-
дів, релігій. На цьому ґрунті зростає пріоритет загальнолюдських
цінностей, домінанта антропософського та гуманістичного харак-
теру. Означену концепцію образно можна висловити так: «Коріння —
народне, стовбур — етнічний, віхи — світові». Основні засади кон-
цепції ми використовували у своїх дослідженнях, під час викладання
педагогічних дисциплін, написання підручників, методичних реко-
мендацій та посібників.

У процесі виховання полікультурної особистості майбутнього педа-
гога необхідно формувати їх уявлення про самобутні культурні світи
та їх взаємозв'язок, формувати толерантне ставлення до представни-
ків різних етносів, розвивати навички взаємодії людей у сучасному
полікультурному світі. Адже стратегічною метою сучасного суспіль-
ства є формування високоосвіченої, неупередженої, високоемоційної
особистості, готової до міжкультурної взаємодії. Майбутній громадян-
нин суспільства мусить бути здатним до спілкування без упередже-
них етнічних, релігійних, расових і культурних бар'єрів. Проблеми
полікультурного виховання молоді, формування людської та наці-
ональної самосвідомості, громадянської позиції, активного й відпо-
відального ставлення до життя є одними із пріоритетних у процесі
гуманізації людського суспільства та розвитку всієї вітчизняної педа-
гогічної науки.

Без сумніву, надзвичайно важлива роль у вирішенні проблем полі-
культурності відведена вчителю для сформованості у молоді особи-
стості відповідної картини світу, оскільки саме вона дає можливість
виробити у кожній людині позитивне ставлення до представників
інших народностей, спрямовує прагнення дізнатися якомога більше
про їх культуру, визначає домагання індивідуумом свободи, вміння

відстоювати свою позицію та ідеали, формування духовної гнучкості
і розуміння необхідності компромісів. Процес спілкування людей —
це не тільки процес обміну інформацією, а й ознайомлення з пев-
ною культурою народу та їх цінностями. Потрапляючи в інше мовне
середовище, людина фактично опиняється в іншому світі законів спіл-
кування, підпорядкованих менталітету певного етносу чи навіть нації.
Про це необхідно пам'ятати всім, хто спілкується з носіями інших
культур.

Необхідність підвищення продуктивної праці педагога можна реа-
лізувати за допомогою акмеологічного підходу у вивчені педагогічних
дисциплін, зокрема основ полікультурної педагогіки, яка зароджується
у наш час. У працях вітчизняних та зарубіжних вчених розглядаються
проблеми повноцінного розвитку особистості (педагога зокрема)
на основі сприяння умов реалізації її задатків, здібностей, обдарова-
ності, креативності, творчості тощо. Усе перелічене є вагомим напря-
мом розвитку нової міждисциплінарної науки акмеології. Предметом
акмеології є теорія вищих досягнень окремої людини і всієї цивіліза-
ції. Методологічною стратегією акмеології є універсальність розвитку
особистості, її розквіт, зрілість, вершина творчості, яку особистість
досягла в житті та діяльності.

ХХІ століття стало періодом поширення на планеті ідей стосовно
прав людини, існування політичного, національного, культурного роз-
майдану. У світі відбувається активний взаємовплив і взаємопроник-
нення різних національних культур, економіки, державотворення, мають
місце суттєві соціальні зміни. Гармонійний розвиток соціумів
можливий лише на основі принципів рівноправ'я, рівноцінності різ-
них культур, толерантного ставлення до різних проявів людської само-
бутності, індивідуальності, творчості.

Міжкультурне і міжконфесійне співіснування громадян сьогодні
є найважливішим у демократичному суспільстві, оскільки впливає
на всі сфери суспільного, економічного і політичного життя та поро-
зуєння у соціумі. Існування такого розуміння є обов'язковою умовою
для успішної співпраці між партнерами всіх рівнів, взаємодії особисто-
стей, різного роду установ або й цілих країн. Країни Європи вже кілька
десятків років працюють над проблемою побудови європейського
регіону і всього світу такими, які б злагатилися від власної різнома-
нітності, а громадяни проживали б у гармонії, поважали б права один
одного. Світова педагогічна думка активно працює над цією пробле-
мою. Україна має чимало ознак європейської полікультурної держави.
Вона взяла курс на побудову сучасного демократичного суспільства

та одночасно представляє собою багатонаціональну державу, що розташована на межі європейської та азійської цивілізацій, а її регіони мають унікальні соціально-економічні та етнокультурні особливості. Як результат, всередині суспільства об'єктивно виникає сприятливий підґрунт для існування типових для полікультурної спільноти проблем, що є наслідком відсутності готовності населення до життя в умовах діалогу культур різних етнічних груп, національностей тощо.

Гармонійне функціонування полікультурного соціуму можливе за умови відповідного виховання його громадян. Проте події, пов'язані з терактами, що відбуваються у різних країнах світу, ще більше затягають проблему формування полікультурності у молодого покоління.

Під час вивчення курсу «Проблеми полікультурності в освіті» науково-методичних завдань ми спроектували певні *напрями роботи* зі студентами (магістрантами) в лекційний та позалекційний час.

Напрям *повноцінного інформаційного забезпечення* курсу, що включає лекційний виклад кожної теми з використанням різноманітних інформаційних джерел, цитат, графічно-ілюстративних зображенів, відео, презентацій, матеріалу з Інтернету.

Пошуково-творчий напрям передбачає виконання студентами (магістрантами) запропонованих викладачем творчих завдань, спрямованих на набуття ними вмінь і навичок дослідницької діяльності, а також на розвиток нестандартного мислення у позалекційний час.

Через напрям *самостійного поглиблення знань* ми прагнемо надати праці магістра (студента) цілеспрямованості над додатковими питаннями, джерелами, вказаними викладачем, які стосуються окремих аспектів теми.

Дискусійний напрям набуття інформації розрахований на емоційно-інтелектуальну можливість осмислення кожним студентом (магістром) висунутого проблемного запитання, яке не може мати однозначної відповіді й потребує здійснення швидкісних логічних мисливільних операцій і використання «резерву» інформації задля правильного та ефективного обґрунтування власної позиції.

Для кращого розуміння значущості засвоюваного матеріалу ми передбачили *самостійні завдання*, які впливають на розвиток у магістра відповідального ставлення до засвоєння конкретних тем і спонукають до виявлення різnobічних творчих здібностей.

З метою контролю нами передбачено *контрольні запитання*, які сприяють процесу повторення, узагальнення та відтворення здобутих знань.

Опорні поняття і терміни кожної теми ми виділяємо з метою забезпечення словникового запасу магістрів, удосконалення їх професіональну, підготовки до викладацької роботи.

Найвпливовішими методами, які стимулюють думки, викликають враження здобувати інформацію, формують науковий підхід до виконання різnobічних завдань викладача, ми вважаємо: *лекційний виклад, активну участі у роботі семінарських занять, проблемну бесіду, дискусію, теоретичне узагальнення з теми, творчий пошук, осмислення найсуттєвіших ідей, самостійне опрацювання набутих знань, пояснення, аналіз*.

Найсуттєвішими принципами підходу викладача її магістрантів до оновлення знаннями ми вважаємо: *вимогливість, посильність завдань, систематичність, послідовність, самокритичність, зв'язок теорії з практикою, етичність*.

На вступних лекціях до курсу ми підкреслюємо магістрантам, що у різноманітних сучасних філософських, політологічних, соціологічних теоріях та поглядах про суспільство нинішнє українське суспільство розглядається як таке, що трансформується в напрямі до громадянського суспільства, завдяки чому відбуваються певні суспільні зміни. Здійснюється розпад елементів соціальної структури, що існувала раніше, і формуються нові соціальні групи, верстви, прошарки тощо. Масовий середній клас, який лише формується, буде дійсним суб'єктом громадської думки, носієм соціокультурних цінностей суспільства. Тому на сучасному етапі розвитку нашої держави, які ніколи до цього, постає необхідність формувати особистість майбутнього громадянина українського соціуму, який би свідомо ставився до своєї місії як носія національної культури і національної свідомості, але, зберігаючи свою ідентичність, не забував би і про те, що кожен громадянин України як людина, яка перебуває в середовищі ноосфери, є одночасно й громадянином Європи та світу з властивими тільки йому рисами національної свідомості та культури. Ми впевнені, що наступні проблеми інтеграції юнаків та юнок у національну та світову культуру, питання адаптації молоді в полікультурному та поліетнічному середовищах необхідно і можливо вирішувати вже у наші дні. Найперше, що має донести освіта до молоді, це те, що громадянин сучасного соціуму має виявляти і розуміти суттєві зміни, які відбуваються в існуючих виробничих відносинах, зважати на закони виживання у суспільстві з ринковою економікою. Юнаки та дівчата мусуть здобувати знання, усвідомлено готуватися до того, аби виконати замовлення суспільства — стати конкурентоздатними успішними представниками

соціуму, які працюють не лише заради свого розвитку та зростання, але й своєю працею та різноманітною діяльністю сприяють розвиткові всього українського суспільства. Молода людина повинна розуміти, що інформаційна ера відкриває для кожного величезні можливості, проте, аби не зашкодити антропосфері та соціосфері, лише на основі прогресивних освітніх та господарських технологій, сучасних соціальних потреб можна розвивати техносферу, раціонально використовуючи природні ресурси країни та постійно їх відтворюючи. Сьогодні, на жаль, нашим співвітчизникам пропонується будувати такий соціум, який вигідний мажновладцям та економічним магнатам. На противагу цьому вітчизняні філософи, політологи стверджують, що національна ідея розвитку майбутнього соціуму має передбачати всі умови розвитку вільної людини. Зокрема, вчені-філософи Б. Попов, В. Ігнатов, М. Степенко [11] наголошують на тому, що розвинutий сучасний соціум представлений двома підсистемами існування — державно-адміністративними правовими структурами надособового функціонування соціальних організацій та етнічним життям людей з притаманними їому рисами морально-етичної та тілесно-індивідуальної культури.

Доречно навести слова польської дослідниці І. Левандовської «Чи залишиться в майбутньому історична регіональна свідомість популярною цінністю? Чи молоді люди забудуть своє коріння та шукатимуть лише кращих перспектив праці у країнах Європейського Союзу?» [15].

Культура є феноменальним явищем у житті людства. Вона є багатогалузевою системою, яка охоплює увесь матеріальний і духовний світ певної нації як специфічну форму її життєдіяльності. Розвинена культура дає можливість людині виробити практичні навички у різних сферах діяльності, збагачує її духовний світ. Кожна доросла людина, представник певного соціуму, володіє рисами, притаманними етносу, нації, до якого належить. Особистість, як і сама культура, розвивається шляхом накопичення цінностей попередніх поколінь і завдяки створенню своїх власних.

У свій час І. Огієнко зауважував: «Світ Божий — великий і складається з окремих народів чи націй, і кожен народ — окреме закінчене ціле. І в тому краса всесвіту, що народи зберігають свою окремішність, як на пишній луці кожна окрема квітка має окремий колір і запах» [17]. Учений наголошував: українці мають свою власну культуру, яку народ витворив протягом багатьох віків свого існування. Він пише: «...не дивлячись на всі перешкоди, що завше горою ставали <...> на дорозі, народ український утворив своє власне життя, утворив

велику своєрідну культуру. І можна тільки дивуватись, дивуватись і благоговіти, як це народ наш незвичайно терпливою шляхом досяг такої великої культури» [17]. Учений акцентує на тому, що: «...пишина природа чарівного краю нашого сама нахиляє до замилування у всякім мистецтві». До галузі культури І. Огієнко відносить своє право, свою церкву, що витримали російське нівелювання. Так, учений зауважує, що українська церква відрізнялася службою, обрядами та звичаями. Далі він наголошує: «І який би бік життя ми не взяли, ми скрізь побачимо, що народ наш виявляє себе окремим, своєрідним народом з самостійною культурою. Народ український утворив свої звичаї, як от — родини, хрестини, весілля, похорон, свої вірування й переконання, утворив свої обставини життя, зачісування кіс («хохол чи оселедець»), свій музичний струмент (бандура, ліра, торбан), свої страви, свій танок, — і все таке, що надає йому оригінальності і одріжняє її від інших народів; було колись, у нас був навіть свій коліндар, і рік наш не припадав до московського» [17].

Працюючи з магістрантами на семінарському занятті, ми звертаємо увагу на те, що світ людський дуже різноманітний. Тому разом із магістрантами аналізуємо вірш відомого українського поета Віталія Іващенка «Чому у світі всі народи різні?»:

Чому у світі всі народи різні?
Несхожі ані звичаї, ні шлях.
Свої у них культури, катаклізи,
І долі різні склались у віках.
Напевно від землі залежить все,
Від красоти ї щедрості природи:
Вона формує душі і народи,
І власну неповторність в них несе.
Що довше рід живе на цій землі,
То глибше в ньому нації коріння.
У безвіті зникають покоління,
А мова і традиції живі!
Буває, що якась душа чужа,
Занесена сюди з країв далеких,
Дух нації сприймає просто й легко,
Неначе вік із нею прожила.
Вона із нами в радості й біді.
На нас так схожа щирою душою!
Серед людей вона стає своєю,
А Україна — матір'ю її [12].

Словами вірша автор малює полікультурну картину світу. Яскравими словами він підкреслює спільність людей, їх душі та природи. Магіstri свідомо розуміють, що таке соціально-природне явище,

як народ чи етнос, представлена великою різноманітністю у світі. Тому виховання полікультурності є важливою проблемою сучасної педагогіки, як національної, так і світової.

Під час викладання навчального матеріалу ми підкреслюємо, що спосіб життя кожної людини необхідно поважати, поважати мову, вірування, цінності, установки, манеру поведінки, одяг, житло, умови праці, звичаї, традиції, етикует, норми та інші елементи культури, які не тільки типові для даної соціальної групи, а й відрізняють її від інших груп людей.

Глобальні проблеми людства є наслідком протистояння, з одного боку, природи, а з іншого — людської практики, культури людства, а також невідповідності або несумісності різноспрямованих тенденцій у ході розвитку самої людської культури. Природа існує за принципом негативного зворотного зв'язку, тоді як людська культура — за принципом позитивного зворотного зв'язку.

Сучасні глобалізаційні процеси призводять до уніфікації, внаслідок чого лінії розколу в соціумі не зникають, як очікується, а навпаки, акцентують відмінності, особливо якщо вони стають предметом політичних спекуляцій. Без загрози зникнення відмінностей між спільнотами у світі не виникало б ірраціональної тенденції захисту власного етносу, культури, релігії, що породжує загострення міжетнічної, міжконфесійної напруги і призводить до конфліктів, терористичних актів, виявів ксенофобії. Цій боротьбі протилежностей у розвитку цивілізації може протистояти така універсальна цінність, як *толерантність*.

Моральна поведінка є річчю цілком добровільною. Силоміць зуміти бути чесним і порядним неможливо. Про високу мораль доводиться говорити лише за умови, що основою поведінки людини є совість. Мораль ґрунтуються на свідомості кожного з нас. Таким чином, мораль має три точки опори, і це засвідчує історія. Мораль — це те поняття, яке здавна існувало.

А сучасний світ нині висунув інший термін — «*толерантність*» (у перекладі з грецької це означає «*терпимість*»). І саме нинішні зміни набувають надзвичайно важливого значення, бо в мінливому світі геополітичних перетворень це набуває глобального значення. Тож ми всі з вами стаємо учасниками цих перетворень, і від нас залежить якість цих перетворень і змін, а без толерантності це зробити неможливо.

Толерантність — це здатність індивіда без заперечень і протидії сприймати відмінні від його особистої думки, способу життя, характеру поведінки і якості інші особливості індивідів. Це домінанта відмови від агресії. *Інттолерантність* — це завжди прояв небайдужості.

Толерантність може бути як активною (на основі небайдужості, незавіданості індивідом об'єкту, його адаптивності, звичок, коли об'єкт стає небайдужим іншим), так і пасивною. Отже, в основі толерантності присутні чи відсутні засади для негативної реакції.

Толерантність без наявності причин для негативної реакції — природна толерантність, а проблемна толерантність — це толерантність, коли присутні причини для її існування. Між людьми проявляються такі різновиди проблемної толерантності: толерантність підпорядковання (ієархія); толерантність вигоди; толерантність замислу; толерантність вихованості.

Змушена толерантність проявляється здебільшого до біженців, емігрантів, приїжджих. Толерантність замислу — це такий стан, коли індивід до певного часу терпить неприємну для нього поведінку того, кого він хоче ввести в оману своєю нетерпимістю.

Толерантність вихованості близька до толерантності поблажливості, прояв толерантності стає для індивіда одним із способів особистісного самоствердження (він вважає своїм достоїнством проявляти толерантність).

Конструктивна толерантність — один із проявів толерантності вигоди (шантаж). Толерантність означає повагу, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Формуванню толерантності сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті і переконань. Толерантність — це єдність у різноманітті. Це не тільки моральний обов'язок, а й політична та правова потреба. Толерантність — це те, що уможливлює досягнення миру, сприяє переходу від культури війни до культури миру.

Толерантність — це не поступка, поблажливість чи потурання. Толерантність — це передусім активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини. Толерантність у жодному разі не може бути виправданням посяганню на ці основні цінності. Толерантність повинна виявляти кожна людина, кожна група людей та кожна держава.

Толерантність — це обов'язок сприяти утвердженню прав людини, плюралізму (в тому числі культурному плюралізму), демократії та правопорядку. Толерантність — це поняття, що означає відмову від догматизму і абсолютизму, утвердження норм, закріплених у міжнародно-правових актах у галузі прав людини.

Утілення в життя гуманістичних ідей милосердя, прав людини, людської гідності й громадянської відповідальності є нині не тільки

бажаним із суто етичних міркувань, а й, прямо кажучи, необхідним для прогресу і самого виживання людства. Однак процес такого втілення натрапляє інколи на чималі перешкоди. Не останнє місце серед них посідає загальноосвітня школа, яка все ще відчутно прослінута авторитарним духом, не бере до уваги думки й прагнення учнів, не поважає їхньої самостійності і зорієнтована на нівелювання особинностей.

Проблема гуманізації освіти є актуальною в усьому світі і, зрозуміло, вдвічі і втрічі актуальнішою у пост тоталітарному суспільнстві (зокрема українському). Тому треба підкреслити: якщо виховання та освіта покликані допомогти особистості самоактуалізуватися, досягти висоти, яка доступна людському роду чи даному індивіду, то ідеальною є центрована на особистості, «внутрішня» освіта. Мета її — відкриття ідентичності кожного учня. Навчаючись прислуховуватися до свого внутрішнього світу, людина виводить набір власних цінностей, здійснює відкриття свого покоління, долі. Відшукуючи свою ідентичність, пізнаючи, чим люди подібні і чим відрізняються один від одного, ми прилучаємося до всього людського роду, до загальнолюдських цінностей, стаємо громадянами всесвіту.

Толерантність — це саме те, чого не вистачає зараз деяким людям та націям: терпіння, терпимість, розуміння, дружне відношення, спокій, адекватне сприйняття. Досвід роботи дозволяє нам зауважувати, що для виховання толерантності потрібно акцентувати увагу не на ЗМІ, які просто віщають або друкують про неї, а на ті з них, що відроджують філософію і впроваджують це в життя своїми способами, допомагаючи людям перейнятися розумінням толерантності, не тільки розуміючи, що це таке, а й жити відповідно до неї.

Тому на лекціях наголошуємо студентам, що *полікультурний освітній простір сьогодні* складається із закладів, які спеціально створені і передбачені для виховання та навчання молодого покоління (дитячі садочки, школи, училища, коледжі, технікуми, вищі тощо), та інших соціальних систем та явищ — люди, заклади, світ речей, суспільні процеси, засоби масової інформації, передові ідеї, ціннісні орієнтації — всього, що спричиняє глибокі зміни у мультикультурному суспільстві.

Полікультурний регіон — це територіально-регіональний простір, на території якого живуть і взаємодіють не тільки представники титульного етносу, але й представники інших етносів. У змісті освіти мусять бути відображені не тільки особливості культури титульного етносу, а й характерні особливості культур народів-сусідів, що проживають у даному регіоні та інших регіонах країни.

Полікультурне суспільство — це складна система, що об'єднує людей різних національностей з усією сукупністю їхньої взаємодії і взаємозалежності.

Полікультуралізм — певна система поглядів на культуру, суспільне і особистісне буття людини. Полікультурна картина світу окремої особистості — це індивідуальна система уявлень про будову світу в різних культурних проявах.

Формування картини світу — багатовимірний і складний процес, який успішно розвивається лише за умов відповідального ставлення школярів до результатів своєї діяльності.

Надзвичайно важлива роль у вирішенні проблем полікультурності відведена сформованості в особистості відповідної картини світу, оскільки саме вона дає можливість виробити у кожної людини позитивне ставлення до представників інших народностей, спрямовує прагнення дізнатися якомога більше про їх культуру, визначає домагання індивідуумом свободи, вміння відстоювати свою позицію та ідеали, формування духовної гнучкості і розуміння необхідності компромісів, включеність людини у життєдіяльність як окремих груп, так і суспільства в цілому. Сформованість у процесі навчання у школі, університеті такої картини світу значно розширює межі людської свободи і складає основу полікультурної освіти.

На проблемі полікультурної освіти та виховання підростаючого покоління все частіше звертають увагу вітчизняні науковці, які, зокрема, вказують на те, що принципово важливе значення передусім має полікультурна підготовка вчителів.

Важливість набуття полікультурної підготовки вчителями та майбутніми педагогами можна окреслити такими умовами: по-перше, під час такої роботи педагог розширює свою загальну та педагогічну культуру; по-друге, набуває знань, умінь та навичок, необхідних для взаємодії з людьми (дітьми), які належать до різних культурних груп; по-третє, формує особистісні якості та ціннісні орієнтації, притаманні людині, що живе в умовах культурного розмаїття; по-четверте, через зміст свого навчального предмета здійснює полікультурну освіту школярів.

Адже *полікультурність* людини формується на підґрунті сформованої картини світу, засобом формування якої виступає навчально-виховний та освітній процес у навчальному закладі. Починаючи зі школи, навчальні предмети, дисципліни визначають можливості формування у молодої людини певної картини світу, на основі якої їй визначаються домагання особистістю свободи, вміння відстоювати свою

позицію й ідеали, формування духовної гнучкості й розуміння необхідності компромісів, включеність її у життєдіяльність як окремих груп, так і суспільства в цілому. Сформованість такої картини світу значно розширює межі людської свободи.

Одним із визначних чинників полікультурної освіти є національне виховання, а ефективність формування у молодої людини національної картини світу залежить від якості вивчення рідної мови. Але з рідною культурою українським дітям дозволили ознайомлюватися тільки після повалення царського режиму, коли на вимогу українських громадян школи переходили на навчання рідною мовою. Це створювало більш широкі можливості для полікультурної освіти молоді, адже остання може давати хороші результати тільки тоді, коли дитина оволодіє рідною культурою, яка є базовою для свідомого ознайомлення й розуміння різних культур.

Формування національної картини світу молодої людини знаходиться у прямій залежності від сформованості у неї *мової картини*. Мовна картина світу найбільш швидко і просто формується у процесі навчання рідною мовою. А полікультурне виховання і національна школа не можливі без вивчення учнями рідної мови, літератури, історії, рідного краю тощо. Це сприятиме формуванню у молодих людей адекватної національної картини світу — складової наукового та полікультурного світобачення.

Давно відомо, що культура — специфічний спосіб організації і розвитку людської життедіяльності, представлений у продуктах матеріальної і духовної праці, у системі соціальних норм і закладів, у духовних цінностях, у сукупності відносин людей з природою і між собою. У понятті культура фіксується як загальна відмінність людської життедіяльності від біологічних форм життя, так і якісна своєрідність історично конкретних форм цієї життедіяльності на різних етапах суспільного розвитку в рамках певних епох, етнічних і національних

Отже, всі культурні цінності, як матеріальні, так і духовні, одночасно відображають результати практичної й творчої діяльності людини, тому знаходяться у тісному взаємозв'язку.

У кожній культурі є певні цінності, що визначаються й підтримуються якоюсь частиною або групою людей. Вони називаються субкультурами. Виділяються у субкультурі окрім вікові групи, наприклад, молодь створює культурні цінності, що приймає лише ця вікова група (стиль одягу, поведінка, смаки, мова тощо). Субкультури можуть складати представники певних професій (особливо пов'язані з мистецтвом). Часто виникають субкультури у межах злочинних угрупувань.

Побудова «відкритого суспільства» — ще один фактор, який актуалізує полікультурну освіту. Він є досить вагомим, оскільки передбачає формування міжкультурної компетенції, яка зумовлює відкритість людини до нових культурних цінностей, до нових ідей. Полікультурна освіта формує відкритість особистості, спонукає її до розуміння та вивчення культурних цінностей інших народів. Вона ставить перед собою актуальні цілі та завдання, спрямовує особистість на конструктивний діалог з представниками інших соціокультурних спільнот. Суспільство, готове до міжкультурних контактів і продуктивного діалогу, не може бути закритим.

У процесі вивчення філософії, методології науково-педагогічних досліджень майбутні педагоги зможуть злагодити поняття «діалог культур», яке розкриває можливість розуміння будь-якої культури лише у співвідношенні з іншими, визначає важливість взаєморозуміння людей різних етнічних груп; допоможе усвідомити, що кожна культура розглядається як складний організм (тому стало неможливо її розподілити на високорозвинені чи примітивні). Завдяки цьому культури, які сприймалися як недосконалі, почали вивчатися як такі, що відрізняються одна від одної.

Сучасні науковці-філософи шукають шляхів вирішення проблем взаємодії між людьми. Такі стосунки мають базуватися не лише на визнанні права кожної культури на існування, а й на рівноправному діалозі, який має привести до взаємозбагачення й розвитку культурних спільнот. Отже, методологічний підхід допоможе майбутньому педагогу розглянути культуру, як світ, в якому людина знаходить себе, а людство — як цінність, яка складається із рівноцінних культурних спільнот, які мають будувати стосунки у вигляді діалогу культур.

Проблеми полікультурного виховання молоді, формування людської та національної самосвідомості, громадянської позиції, активного й відповідального ставлення до життя є одними із пріоритетних у процесі гуманізації людського суспільства. Життя людини серед інших людей проходить як суперечливий і динамічний процес, що вимагає від кожної особистості засвоєння реалій соціального та індивідуального існування, норм і правил духовного та матеріального співжиття відповідно до власних можливостей, переконань і рівня культури.

Необхідність формування висококультурного громадянина України зумовлюється нині ще й тим, що демократизація суспільних відносин у нашій країні вимагає іншого устрою життя, інших відносин між окремими людьми та їх групами, що належать до різних національностей

і віросповідань. Саме тому в багатьох національних державних документах закладено ідеї полікультурності. Серед них Конституція України, Національна доктрина розвитку освіти, Державний стандарт базової та повної середньої освіти та інші. Ці документи наголошують на необхідності вивчення кожною людиною національної культури народів, що живуть на території України, та світової культури.

Акмеологічне середовище університету забезпечує рівень знань з фаху, загальнокультурний розвиток випускника, надає необхідні освітні послуги (нові технології, акредитовані програми, методичне забезпечення, електронний навчальний комплект, комфортність навчання, обґрунтований режим роботи, вибір форм освіти, забезпеченість навчальної діяльності, здійснення самостійних доробок у науково-дослідницькій діяльності тощо).

За період навчання в університеті майбутній працівник освіти має можливість сформувати готовність до роботи в акмеологічному середовищі іншого навчального закладу, впроваджуючи досвід університету, який щойно закінчив. Набуті знання та навички сприятимуть самореалізації майбутніх педагогів у їх подальшій роботі, створюють умови для їх творчості.

ДЖЕРЕЛА

- Библер В.С. От наукоизучения — к логике культур / В.С. Библер. — М., 1991. — С. 392–393.
- Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера / В.И. Вернадский. — М. : Наука, 1989. — 261 с.
- Вітвицька С.С. Підготовка магістрів освіти до інноваційної діяльності: акмеологічний аспект / С.С. Вітвицька // Проблеми освіти : збірник наукових праць. — Вип. 84. — Житомир ; Київ, 2015. — С. 77–81.
- Волик Л. Полікультурність особистості майбутнього вчителя. Монографія / Л. Волик. — Київ ; Полтава. — 2005. — 176 с.
- Гегель Г.В.Ф. Лекции по истории философии / Г.В.Ф. Гегель. — СПб. : Наука, 1993. — Кн. 1. — 349 с.
- Гончаренко Л.А. Розвиток полікультурної компетентності педагогів загальноосвітніх навчальних закладів: навчальний посібник / Л.А. Гончаренко, А.М. Зубко, В.В. Кузьменко // За ред. В.В. Кузьменка. — Херсон : РІПО, 2007. — 176 с.
- Гончаренко Л.А. Підготовка вчителів до формування в учнів полікультурної картини світу : навчальний посібник / Л.А. Гончаренко, А.М. Зубко, В.В. Кузьменко; за ред. В.В. Кузьменка. — Херсон : РІПО, 2009. — 196 с.
- Дубасенюк О.А. Передумови розвитку акмеологічного середовища для підготовки педагога-професіонала: досвід і перспективи розвитку / О.А. Дубасенюк // Акмеологія — наука ХХІ століття : матер. III Міжнар.

наук.- практ. конф. ; за заг. ред. В.О. Огнев'юка. — К. : Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. — С. 23–31.

- Дубасенюк О.А Акмеологічний підхід як стратегічний орієнтир особистісно орієнтованої педагогічної освіти / О.А. Дубасенюк // Проблеми освіти : збірник наукових праць. — Вип. 84. — Житомир ; Київ, 2015. — С. 25–31.
- Закон України «Про загальну середню освіту» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 28, ст. 230) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
- Життя етносу: соціокультурні нариси : навч. посіб. / Б. Попов (кер. авт. кол.), В. Ігнатов, М. Степіко та ін. — К. : Либідь, 1997. — 240 с.
- Іващенко В. Українці! Прокидайтесь! (Поетична публіцистика) / В. Іващенко. — К. : ТОВ «Видавничча компанія «КИТ», 2012. — 56 с.
- Кузьмина Н.В. Фундаментальная акмеология как важнейший ресурс прогресса повышения продуктивности образования / Н.В. Кузьмина // Проблеми освіти : збірник наукових праць. — Вип. 84. — Житомир ; Київ, 2015. — С. 14–20.
- Лебедик І.В. Підготовка майбутніх учителів іноземних мов до професійної самореалізації у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. канд. пед. наук 13.00.04 / І.В. Лебедик. — Кіровоград, 2007. — 18 с.
- Левандовська І. Історична і регіональна свідомість ліцеїстів / І. Левандовська // Історична освіта і сучасність. Як викладати історію школлярам і студентам. — К., 2007.
- Максимова В.Н. Акмеология: новое качество образования / В.Н. Максимова // Завуч. — 2004. — № 7. — С. 30–41.
- Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Курс, читаний в Українському народному університеті / І. Огієнко. — К. : Вид-во Книгарні Є. Череповського, 1918. — 272 с.
- Огнев'юк В.О. Філософські погляди на роль освіти у формуванні акме-особистості: історичний аспект / В.О. Огнев'юк // Проблеми освіти : збірник наукових праць. — Вип. 84. — Житомир ; Київ, 2015. — С. 8–14.
- Паламарчук Л.Б. Акме-середовище навчального закладу як чинник розвитку особистості майбутнього громадянина та патріота / Л.Б. Паламарчук // Проблеми освіти : збірник наукових праць. — Вип. 84. — Житомир ; Київ, 2015. — С. 270–274.
- Паламарчук Л.Б. Полікультурна компетентність майбутнього педагога / Л.Б. Паламарчук // Вища освіта: досвід і перспективи : монограф. ж ; ред-кол. : Н.М. Чернуха, О.М. Малихін, Н.О. Терент'єва, Т.О. Саврасова-В'юн, М.В. Козир. — Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2015. — С. 80–97.
- Чернілевський Д.В. Полікультура без насилля: акмеологический аспект / Д.В. Чернілевський // Проблеми освіти : збірник наукових праць. — Вип. 84. — Житомир ; Київ, 2015. — С. 20–25.

ЗМІСТ

Передмова	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНА АКМЕОЛОГІЯ	5
Огнєв'юк В.О. ІНВЕСТИЦІЇ У ЛЮДСЬКИЙ АКМЕ-КАПІТАЛ — ШЛЯХ УКРАЇНИ ДО ПРОЦВІТАННЯ	5
Сисоєва С.О. АКМЕ-ПЕДАГОГІКА: ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ДОРОСЛИХ	19
Бондарєва О.Є., Еременко О.В. АКМЕОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ТРЕНІНГІВ З ЛІДЕРСТВА-СЛУЖІННЯ В АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ	32
Вознюк О.В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БАЗИС АКМЕОЛОГІЇ: ПОСТНЕКЛАСИЧНИЙ КОНТЕКСТ	43
D. Kamenova CREATIVITY DEVELOPMENT MODELS AND STANDARTS.....	84
Фруктова Я.С. ЖУРНАЛІСТИКА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ: ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ АКМЕ-ОСОБИСТОСТІ....	111

РОЗДІЛ II. ПСИХОЛОГІЧНА АКМЕОЛОГІЯ..... 136

Голобородько Е.П.

РОЗВИТОК ПОЗИТИВНОГО МИСЛЕННЯ
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ:
ЧИННИКИ І ТЕХНОЛОГІЇ

136

Луньов В.Є., Норчук Ю.В.

ПСИХОЛОГІЯ ЗАВЧАСНОЇ СТІЙКОСТІ
В КОНТЕКСТІ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ
ЯК АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОСОБИСТОСТІ

143

Сотояло:

Сіткар В.І.

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ТА СУСПІЛЬСТВА
КРІЗЬ ПРИЗМУ ДИТЯЧОЇ СУБКУЛЬТУРИ:
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ.....

163

Чорна І.М.

АКМЕОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ
ДО РОЗРОБКИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ
СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ
ПРОФОРІЄНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

181

Чернуха Н.М., Бровко К.А.

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ
В МІЖСОБІСТІСНИХ ВІДНОСИНАХ СУБ'ЄКТІВ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ВИЩОЇ ШКОЛИ

201

Антонов В.М.

ПРИКЛАДНА ТА ПРОФЕСІЙНА АКМЕОЛОГІЯ:
ШЛЯХИ РОЗВИТКУ І УДОСКОНАЛЕННЯ.....

220

Антонов В.М.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АКМЕОЛОГІЇ

247

Антонов В.М., Антонова-Рафі Ю.В.

АКМЕ-ГЕНДЕРОЛОГІЯ:
ІННОВАЦІЙНО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ

259

РОЗДІЛ III. ПЕДАГОГІЧНА АКМЕОЛОГІЯ 277**Саух П.Ю.**НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС: ВІД РОЗБАЛАНСОВАНОСТІ
ДО ЦІЛІСНОСТІ НА ОСНОВІ АКМЕОЛОГІЧНОГО АЛГОРІТМУ 277**Дубасенюк О.А., Кузьміна Н.В.**ФАКТОРНІ АКМЕ-МОДЕЛІ ПРОДУКТИВНОЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ
ЗАГALЬНООСВІТНЬОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКІЛ 289**Хоружа Л.Л.**ПОТЕНЦІАЛ ПЕДАГОГІКИ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ
І ВДОСКОНАЛЕННІ ВЧИТЕЛЯ 341**Сидорчук Н.Г.**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ
ПРОДУКТИВНОСТІ САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК АКМЕОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА 359**Мельниченко О.В.**ГЕНДЕРНА ПЕДАГОГІКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ
АКМЕ-ОСОБИСТОСТІ 377**Мартиненко С.М.**ДІАГНОСТУВАННЯ АКМЕОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ
В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ 396**Чумак Л.В.**ПЕДАГОГІКА, АНДРАГОГІКА, Х'ЮТАГОГІКА
ЯК АКМЕОЛОГІЧНІ ЩАБЛІ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ОСВІТЯН 417**Полєвікова О.Б.**МЕТОДОЛОГІЯ СЛОВОЦЕНТРИЗМУ ЯК ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ
ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ ДО МОВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ 437**Полєвіков I.O.**ОБГРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ОСОБИСТІСНО
ОРІЄНТОВАНОГО ВИХОВАННЯ В МУЗИЧНІЙ ШКОЛІ 456**Архипова С.П.**ОСВІТА ЯК ЧИННИК АДАПТАЦІЇ, СОЦІАЛІЗАЦІЇ
ТА САМОВІЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО НЕЗАХИЩЕНИХ
КАТЕГОРІЙ ДОРОСЛИХ У ЗМІНЮВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ 475**РОЗДІЛ IV. ПРОФЕСІЙНА АКМЕОЛОГІЯ 497****Терентьєва Н.О.**РОЗВИТОК УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
ПЕРІОДУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ: ІНТЕГРАЦІЙНИЙ
ТА АКМЕОЛОГІЧНИЙ НАПРЯМИ 497**Поясок Т.Б., Беспарточна О.І.**ЗАГАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НА ЗАСАДАХ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ 521**Соколова І.В.**АКМЕОЛОГІЧНІ ДОМІНАНТИ НОВИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ
ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ОСВІТИ 545**Желанова В.В.**СМISЛОВА СФЕРА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА
У КОНТЕКСТІ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ 564**Паламарчук Л.Б.**ПОЛІКУЛЬТУРНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА
В АКМЕОЛОГІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ УНІВЕРСИТЕТУ 583**Кучерук О.А.**ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЇ 606**Караман С.О., Караман О.В.**АКМЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ 628**Дерека Т.Г.**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АКМЕОЛОГІЧНО СПРЯМОВАНОЇ
НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ 639**Цехмістер Я.В., Лисенко О.Ю.**АКМЕОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ЛІКАРІВ В УКРАЇНІ 664

Рибалко Л.С., Куценко Т.В.	ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ УЧИТЕЛІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ СУЧASНИХ ВИКЛИКІВ (АКМЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ).....	684	749
Tomasz Kuk	DIAGNOZA ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ PROCESU DYDAKTYCZNEGO I PROPOZYCJE ZMIAN W CELU LEPSZEGO PRZYGOTOWANIA STUDENTÓW DO WEJŚCIA A NA RYNEK PRACY Z WYKORZYSTANIEM PODEJŚCIA COACHINGOWEGO	716	749
Дроздова І.П.	СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ НЕФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО МЕНТАЛІТЕТУ	726	772
Марлінко С.М.	ДАЛІХ РУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УДАРІМІВ ДО ВІДОВЛІВАЮЩИХСЯ ПРАЦІВНИКІВ І ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПІДПІДПРИЄМСТІВ ІНДУСТРІЇ ПІДПІДПРИЄМСТІВ ІНДУСТРІЇ ПІДПІДПРИЄМСТІВ ІНДУСТРІЇ ПІДПІДПРИЄМСТІВ	777	790
Дуткевич Т.В.	КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ.....	816	816
Анненкова І.П.	МОНІТОРІНГ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ВНЗ (АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД).....	837	837
Москаленко А.М.	АКМЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНЦІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ.....	856	856
Гладкова В.М., Гладков Е.В.	АКМЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОРПОРАТИВНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ КАР'ЄРОЮ У КОМЕРЦІЙНОМУ СЕКТОРІ.....	877	877
Відомості про авторів.....		898	898

СУЧАСНІ АКМЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

За зміст поданих матеріалів відповідають автори

Видання підготовлене до друку в НМЦ видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Завідувач НМЦ видавничої діяльності *М.М. Прядко*
Відповідальна за випуск *А.М. Даниленко*
Над виданням працювали *Н.І. Гетьман, О.А. Марюхненко,*
Л.В. Потравка, Л.Ю. Столітня, Т.В. Нестерова, О.Д. Ткаченко

Поліграфічна група: А.А. Богадельна, Д.Я. Ярошенко, О.О. Ярошенко, Г.О. Бочарник, В.В. Василенко

Підписано до друку 21.10.2016 р. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 57,0. Обл.-вид. арк. 59,95. Наклад 100 пр. Зам. № 133
Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи Серія ДК № 4013 від 17.03.2011 р.

Виготовлено ТОВ «Фірма «ІНКОС»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи Серія ДК № 2006 від 04.11.2004 р.

Попередження! Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана на будь-яких носіях, розміщена в мережі Інтернет без письмового дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порушення закону приведуть до адміністративної, кримінальної відповідальності.

Наукові видання

СУЧАСНІ АКМЕОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

За згорт під часів наукової праці відповідає автору.

Видання надійшло до друкарні НМД з підтримки Міністерства
Наукової та промислової політики України

Задумка НМД надана членом фахівців М.М. Вороб'євим
Відродження ідеї підтримав А.М. Бричаков
Науковими керівниками Н.І. Губрієвим, О.Л. Марченкою
Л.В. Поповичем, Л.Ю. Столяровим, Т.В. Чистяковою та доктором

Педагогічних наук А.А. Біляцькою, А.Б. Зранкою

- C91 Сучасні акмеологічні дослідження: теоретико-методологічні
та прикладні аспекти** : моногр. / редкол.: В.О. Огнев'юк, С.О. Сисоєва,
Я.С. Фруктова. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. — 912 с.
ISBN 978-617-658-019-5

Видання є спільним освітньо-науковим проектом Київського університету
імені Бориса Грінченка та Української академії акмеології.

У монографії представлено авторські погляди сучасних науковців щодо
акмеології як сфері наукової діяльності, розв'язання задач, пов'язаних з науково-
методичним розкриттям феноменології акме, подальшою розробкою теоретико-методо-
логічних зasad акмеології, визначенням її статусу в системі людинознавчих наук,
вивченням загальних і окремих закономірностей досягнення акме, а також задач,
що орієнтовані на розробку акмеологічних моделей професіоналізму для різних
видів суспільно-корисної діяльності (педагогічної, медичної, військової тощо),
акмеологічних технологій прогресивного розвитку як особистості, так і спільнот людей.

УДК 37.013.42:37.091.12

ББК 74.00

ISBN 978-617-658-019-5

<http://acmeology.org.ua/>

9 786176 580195 >